

Asia: VN/2821/2024

Lausuntopyyntö: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

a) Mitä vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

Yhteenvedona voidaan todeta, että kasvatuksellinen rajaaminen on mahdollista myös perhehoidossa, mikä antaa mahdollisuuden käyttää normaalempia kasvatuskeinoja sijaishuollossa olevien lasten kohdalla. Tämä laajentaa perhehoidon mahdollisuuksia myös lapsille, jotka on siirretty laitoshoitoon rajoitusten vuoksi, ja tarjoaa siten laajemman suojelun sijoitetuille lapsille.

Epäselväksi ja arvioitavaksi kuitenkin jää, milloin päätöksenteko on tarkoituksenmukaista ja mitä tarkoitetaan tilanteen raukeamisella esimerkiksi aineen ja esineen palauttamisessa. Perhehoitajien osaamisen tarve kasvaa, ja kaikkien perhehoitajien tulisi olla velvoitettuja lakikoulutukseen. Kasvatuksellisten keinojen lisääminen ja toimintamallien selkiyttäminen ovat tärkeitä ja tarpeellisia, ja tämä edellyttää myös koulutuksen lisäämistä sekä selkeitä ohjeistuksia.

b) Selkeyttääkö ehdotus lapsen kasvatuksen, valvonnan ja huolenpidon sekä perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten välistä rajanvetoa sijaishuoltopaikan arjessa? Jos ei, miten säännöksiä tulisi muuttaa?

Ehdotus ei välttämättä selkeytä täysin lapsen kasvatuksen, valvonnan ja huolenpidon sekä perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten välistä rajanvetoa sijaishuoltopaikan arjessa, erityisesti päätöksenteon osalta, mikä voi johtaa harmaisiin alueisiin. Kuitenkin ehdotus selkeyttää kasvatuksellisten keinojen käyttämistä.

2. Hallituksen esitysluonnoksessa esitetään terveydenhuoltolakiin (69 §) ja lastensuojelulakiin (16 b §) informatiivisluonteista viittausta voimassa olevaan sääntelyyn ns. hybridiyksikköjen perustamiseksi. Mitä vaikutuksia näette ehdotuksen taustalla olevan tavoitteen kannalta?

Hybridiyksiköt nähdään tarpeellisina lasten monimuotoisten haasteiden vuoksi. Vaatii vaan tarkkaa säätelyä toiminnan toteuttamiseksi soteintegraationa

a) Ovatko ehdotukset sääntelyltään selkeitä ja käytännössä toteutettavissa?

Ehdotukset ovat selkeitä ja käytännössä toteutettavissa

b) Miten arvioitte henkilöstölle asetettujen vaatimusten riittävyyttä?

Henkilöstölle asetetut vaatimukset ovat riittäviä

c) Ehdotuksen mukaan asiakassuunnitelma tulisi tarkistaa vähintään neljän kuukauden välein ja sen tueksi tulisi saada asiantuntija-arvio. Miten arvioitte sääntelyä lapsen rajoittamisen tarpeellisuuden arvioimisen sekä sen sisällön ja laajuuden tarkistamisen näkökulmasta?

Hyvä, että asiakassuunnitelmaa tarkistetaan neljän kuukauden välein. Asiantuntija-arvio olisi myös hyödyllinen ja asiakkaan edun mukaista, sillä se voisi auttaa varmistamaan rajoitusten tarpeellisuuden ja oikeudenmukaisuuden.

d) Mikä on näkemyksenne ehdotetun palvelun suhteesta erityisen huolenpidon jaksoon?

Näkemyksemme mukaan ehdotettu palvelu on hyvä asia. Erityisen huolenpidon jakson määräaikaaisuus on kuitenkin ollut haasteellista, koska joillakin nuorilla palvelun tarve voi olla pidempi kuin määräaika. Erityisen haastavien nuorten kohdalla viimesijainen sijaishuollon tuki (eho) on ollut myös määräaikainen, mikä ei ole kaikissa tapauksissa toimiva ratkaisu.

4. Esitetään muutettavaksi ja selkeytettäväksi nykyistä erityisen huolenpidon sääntelyä. Ovatko ehdotukset tarkoituksenmukaisia ja toteutettavissa käytännössä?

Kyllä

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 4.

Erityisen huolenpidon paikkojen saatavuus on ollut haaste, ja tämä on otettava huomioon määräaikaisuuden pitenemisessä. Tälläkin hetkellä joudutaan ajoittain odottamaan paikkoja pitkään.

62 ja 63§ Yhteydenpidon rajoittaminen ja rajoittamista koskeva päätöksenteko

Kysymykseen siitä, miten 11 luvun ehdotetut säännökset vastaavat käytännön tilanteisiin sijaishuollossa ja voiko niiden avulla turvata lapsen erityistä suojelua nykyistä tehokkaammin, voidaan todeta seuraavaa:

Ehdotetut pykälät 62 ja 63 koskien yhteydenpidon rajoittamista ja päätöksentekoa ovat myönteisiä, koska niiden avulla ei tarvitse nimetä henkilöitä, joita yhteydenpidon rajoittaminen koskee. Tämä vastaa nykyisiä haasteita, kuten sitä, että on vaikea tietää, keihin lapsi on yhteydessä esimerkiksi somessa. Näin ollen ehdotettu sääntely parantaa lapsen suojaa ja vastaa paremmin käytännön tarpeisiin kuin nykyinen lainsäädäntö.

64 ja 70 a § Tekninen valvonta lastensuojelulaitoksessa

Kysymykseen siitä, miten tekninen valvonta lastensuojelulaitoksessa vaikuttaa ja miten sitä tulisi toteuttaa, voidaan todeta seuraavaa: Kameravalvonnan mahdollistuminen yleisissä tiloissa on hyvä asia, erityisesti erityistason yksiköissä, sillä se voi lisätä turvallisuutta. On kuitenkin tärkeää huomioida yksityisyyden suoja, eikä kameravalvonta saa korvata aikuisten ja ohjaajien läsnäoloa

arjen työssä. Terminä parempi olisi käyttää "turvakamera" kuin "valvontakamera". Käytännössä ehdotetaan, että valvontamonitoreja ei ole jatkuvasti käytössä, vaan tallenteita voitaisiin käyttää vain tilanteen vaatiessa. Lisäksi olisi hyvä, jos kameravalvonnan toteuttamiseen voitaisiin käyttää enemmän perusteltua, tilannekohtaista harkintaa asiakas- ja työturvallisuuden vuoksi. Näin varmistetaan, että valvonta toteutuu tasapainoisesti ja lapsen yksityisyyttä suojellen.

65 § Aineiden ja esineiden poisottaminen lastensuojelulaitoksessa

Lainsäädännön tasolla aineiden ja esineiden poisottaminen lastensuojelulaitoksissa pyritään varmistamaan siten, että toimenpiteet ovat oikeasuhtaisia ja lapsen hyvinvointia tukevia. Metallinpaljastimen käyttöä tai vastaavia menetelmiä ei ole yleisesti hyväksytty perustason yksiköissä, ja niiden käyttöä tulisi selkeästi säädellä ja rajoittaa.

Tämä vaatii myös kasvatuksellisenä toimenpiteenä selkeyttämistä, jotta henkilöstö ymmärtää, milloin ja miten tällaisia keinoja voidaan käyttää, ja että ne eivät ole arkipäiväisiä tai rutiininomaisia. Tavoitteena on varmistaa, että lapsia kohdellaan oikeudenmukaisesti ja heidän oikeuksiaan kunnioitetaan, samalla ehkäisten väärinkäytöksiä ja turvaten turvallisen ympäristön.

Lainsäädännössä pyritään siis luomaan selkeät rajat ja ohjeistukset, jotka ohjaavat henkilöstön toimintaa ja varmistavat, että toimenpiteet ovat lapsen edun mukaisia.

66 § Henkilöntarkastus

Hyviä lisäyksiä nykyiseen lainsäädäntöön verrattuna.

66 a § Henkilönkatsastus

-

67 § Omaisuuden, lähetysten ja tilojen tarkastaminen ja lähetysten luovuttamatta jättäminen

-

68 § Kiinnipitäminen laitoksessa

-

68 a § Kiinnipitäminen lapsen laitoksesta poistumisen estämiseksi

Lainsäädännön mukaan kiinnipitäminen on mahdollista vain laitoksessa tai laitoksen välittömässä läheisyydessä. Tämä tarkoittaa, että lapsen poistumisen estämiseksi on rajoitettu vain näihin alueisiin. Jos halutaan tehokkaammin puuttua hatkaamiseen ja estää lapsen poistuminen myös laitoksen ulkopuolella, olisi tarpeen laajentaa mahdollisuutta kiinniottoon. Näin voitaisiin paremmin turvata lapsen turvallisuus myös tilanteissa, joissa hän yrittää poistua laitoksen ulkopuolella.

69 a § Luvatta lastensuojelulaitoksesta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen

Luvatta lastensuojelulaitoksesta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen ovat tärkeitä aiheita, ja tehdyt muutokset ovat olleet hyviä. Erityisesti lisäys hätäpaikannuksen mahdollisuudesta sekä laitoksen velvollisuudesta antaa kirjallinen selvitys ovat merkittäviä parannuksia. Näiden toimenpiteiden tehokas toteuttaminen kuitenkin vaatii selkeän roolituksen ja toimivallan

määrittelyn sekä toimivat yhteistyökäytännöt, jotta lapsen turvallisuus voidaan varmistaa mahdollisimman hyvin.

69 b § Lapsen kiinniotto

Lisäystä pidetään hyvänä, koska se antaa mahdollisuuden tosiasiallisesti nuoren kiinniottoon

69 c § Kiinniotetun lapsen kuljettaminen

kannatettava muutos/lisäys

69 d § Perhekodista luvatta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen

-

69 e § Poliisin virka-apu laitoksesta ja perhekodista luvatta poissaolevan lapsen kiinniottamisessa ja kuljettamisessa

Hyvä tarkennus

71 § Erityiset rajoitukset kuntouttavan suljetun laitospalvelun aikana

-

72 § Erityiset rajoitukset erityisen huolenpidon jakson aikana

-

6. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta ja täsmennettäväksi viraston nykyistä rakennetta. Vastaisivatko ehdotukset tätä tavoitetta?

Ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 6.

-

7. Esityksen tavoitteena on vahvistaa kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen oikeutta erityiseen suojeluun. Vastaavatko ehdotukset tätä tavoitetta?

Kyllä

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 7.

Ehdotetut muutokset vahvistavat sijoitetun lapsen oikeutta erityiseen suojeluun, ja ne ovat selkeitä parannuksia nykyiseen lainsäädäntöön. Epäkohdat, jotka ovat olleet aiemmin esillä, on korjattu, ja ehdotukset tarjoavat tosiasiallisia välineitä kodinomaiseen kasvatukseen. Kaiken kaikkiaan kyseessä ovat hyviä ehdotuksia ja tarkennuksia, jotka edistävät lapsen hyvinvointia ja oikeuksien toteutumista.

8. Vapaamuotoiset huomiot koko esityksestä.

-

Kainulainen Anna-Liisa
Kainuun hyvinvointialue